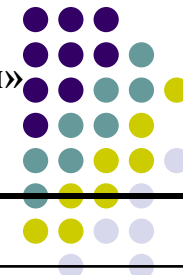

Вақт 2 соат	Талабалар сони 70
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	маъруза
<i>Маъруза режаси</i>	1. Ер тузишни лойиҳалаш тизими ва унинг асосий мазмуни 2. Лойиҳалаш босқичлари
<i>Ўқув машғулот мақсади</i>	“Ер тузишни лойиҳалаш технологияси ва усуллари” тўғрисида умумий тасаввурни шакллантириш
<i>Педагогик вазиятлар</i> 1. Ер тузишни лойиҳалаш тизими ва унинг асосий мазмуни тушунча беради 2. Лойиҳалаш босқичлари тушунтиради	<i>Ўқув фаолияти натижалари</i> 1. Ер тузишни лойиҳалаш тизими ва унинг асосий мазмуни тўғрисида тасаввурга эга бўладилар 2. Лойиҳалаш босқичлари тушунтириб берадилар
<i>Таълим усуллари</i>	маъруза, ақлий ҳужум, мунозара
<i>Таълимни шакллантириш шакли</i>	Оммавий, жамоавий
<i>Таълим воситалари</i>	маъруза матни, компьютер (проектор) слайдлар
<i>Таълим бериш шароити</i>	Техник воситалар билан жиҳозланган хона
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки сўров: тезкор сўров

“Ер тузишни лойиҳалаш” фанидан «Ер тузишни лойиҳалаш технологияси ва усуллари» мавзусидаги кўргазмали маъруза технологик харитаси

Иш босқичлари	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1 босқич Ўқув машғулотига кириш 20 дақиқа	Мавзу номи, мақсади, кутилаётган натижаларни, фойдаланиш мажбуриятлари етказилади. Машғулот кўргазмали маъруза шаклида олиб борилиши маълум қилинади. Мавзу бўйича асосий тушунчаларни, мустақил ишлаш учун адабиётлар рўйхатини айтади. Ақлий ҳужум усули бўйича ушбу мавзу бўйича маълум бўлган тушунчаларни айтишни таклиф этади (1 илова)	Тинглайдилар ва ёзиб оладилар
2 босқич Асосий қисм 50 дақиқа	2.1. Маъруза слайдлар Power Point тартибида намоиш этилади, ҳар бир слайд шарҳланади (2 илова). Жалб қилувчи саволлар берилади. 2.2. Мавзу режаларига хулосалар қилинади. Керакли маълумотларни дафтарда қайд этишлари эслатилади. 2.3. Тезкор сўров ўтказилади. (3 илова)	Тинглайдилар, дафтарга ёзиб оладилар, саволлар берадилар Асосий тушунчаларни муҳокама қиладилар Талабалар жавоб берадилар
3 босқич Якуний босқич 10 дақиқа	3.1. Мавзу бўйича умумий хулоса қилади. Мавзунинг касбий фаолиятидаги аҳамияти ва ўрнига талабалар эътиборини қаратади. 3.2. Мустақил иш учун топшириқ берилади.	Тинглайдилар Топшириқни ёзиб оладилар

Ер тузишни лойиҳалаш тамойиллари

- 1. Лойиҳалашни ташиқил этиш, техника ва технологиялар соҳасидаги илмий-техник тараққиёт ютуқларидан иложи борича максимал фойдаланиш тамойили.***
- 2. Биринчи навбатда табиатни муҳофаза қилишга қаратилган масалаларни ечиш тамойили.***
- 3. Худуднинг табиий ва экологик шароитини тўла ҳисобга олиш тамойили.***
- 4. Ердан фойдаланишда қишлоқ хўжалигининг устиворлигини таъминлаш тамойили.***
- 5. Лойиҳанинг юқори иқтисодий ва ижтимоий самарадорлигини таъминлаш тамойили.***
- 6. Ердан фойдаланиш жараёнида уни ноўрин исроф-гарчиликдан, ноқилона хўжалик юритишдан, табиатнинг ва ишлаб чиқаришнинг салбий таъсиридан муҳофаза қилиш тамойили.***
- 7. Лойиҳада қўйилган масалаларнинг бир-бири билан боғлиқ ҳолда тўла ечилишини таъминлаш тамойили.***
- 8. Ер тузишда ер тўғрисидаги қонунларга тўла риоя қилиш тамойили.***

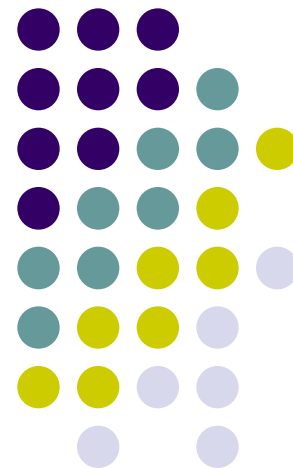
Ер тузиш тамойиллари

- 1. Ер қонунчилиги талабларига риоя қилиш, ер эгаллари ва ердан фойдаланишлар доимийлигини ва турғунлигини мустаҳкамлаш;***
- 2. Ишлаб чиқариш ва ижтимоий мақсадлар учун, экологик талаблар устиворлигини сақлаган ҳолда, ердан оқилона фойдаланиш;***
- 3. Бутун жамиятнинг, айрим тармоқларнинг, ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг манфаатларини қишлоқ хўжалиги устиворлигини сақлаган ҳолда уйғунлаштириш;***
- 4. Барча ташиқилий - худудий ечимларни хўжаликнинг келажакдаги ривожланиши, ердан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш билан боғлаш;***
- 5. Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш учун ташиқилий-худудий шароит яратиш;***
- 6. Табиий ва иқтисодий шароитларни ҳисобга олиш.***

5 маъруза
II боб. ЕР ТУЗИШНИ ЛОЙИҲАЛАШ
ТЕХНОЛОГИЯСИ ВА УСУЛЛАРИ

Режа

- 1. Ер тузишни лойиҳалаш тизими ва унинг асосий мазмуни**
- 2. Лойиҳалаш босқичлари**

Ер тузишни лойиҳалаш тизими ва унинг асосий мазмуни

Ўзбекистонда аниқ ер тузиш тизими ташкил топган, у давлатимиз ер ресурсларини бошқариш соҳасига киради ва ер қонунларини ҳаётга тадбиқ қилиш, ердан самарали ва тўла фойдаланишни ташкил этиш, ерни муҳофаза қилиш, тоза экологик муҳит яратиш ва табиий ландшафтларни яхшилаш каби вазифаларни бажаради.

Ер тузиш тизими қуйидаги таркибий қисмлардан иборат:

қонунлар билан белгиланган ер тузиш ишлари;

аниқ, қонуний белгиланган ер тузиш ишларини бажариш тартиби;

ер тузиш ҳужжатларининг тасдиқланган рўйхати;

ер тузиш фаолияти билан шуғулланувчи махсус ташкил этилган ер тузиш хизмати;

ер тузишни ташкил этиш;

ер тузиш қатнашчилари;

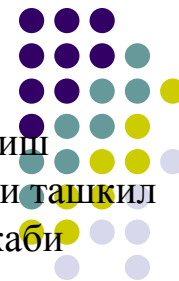
мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизими.

Ер тузишни лойиҳалаш тизими лойиҳа олди, лойиҳалаш ва лойиҳани ҳаётга тадбиқ этиш босқичларини ўз ичига олади.

Лойиҳа олди босқичида ер тузишни лойиҳалаш мақсадлари учун қуйидаги ҳужжатлар ишланади: маъмурий туман ер тузиш чизмалари;

ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш ва жойлаштириш, агросаноат ишлаб чиқаришини ва унинг тармоқларини ривожлантириш, ер муносабатларини, ер эгаликларини ва ердан фойдаланишни такомиллаштириш, табиатни муҳофаза этиш тадбирларини лойиҳалаш билан боғлиқ айрим ер тузиш ишлари чизмалари;

бир гуруҳ ер эгаликлари ва ердан фойдаланувчилар ҳудудларида, лойиҳалаш объектларида ердан фойдаланиш ва уни муҳофаза этиш билан боғлиқ ер тузиш тадбирларини амалга оширишни техник-иқтисодий асослаш ҳисоб-китоблари.

Туман ер тузиш чизмаси асосий лойиҳа олди ҳужжати ҳисобланади ва туман ер ресурсларидан фойдаланиш ва уни муҳофаза этишнинг келажакдаги (10-15 йилдан кам бўлмаган даврдаги) энг самарали йўлларини аниқлайди.

Туман ер тузиш чизмасида қуйидаги масалалар ўз ечимини топади:

- келажакда туман хўжалиги тармоқларининг ривожланишини учун ер ресурсларига бўлган талабларини асослаш;

қ/х-да ва бошқа тармоқларда фойдаланиш учун яроқли ерларни аниқлаш ва уларни ўзлаштириш навбатини белгилаш;

ерларни тармоқлар орасида тақсимлаш, ер эгаликлари ва ердан фойдаланиш тизимини такомиллаштириш ва улар ерларидаги камчиликларни тугатиш;

ердан интенсив фойдаланиш ва қ/х ерлари унумдорлигини ошириш йўлларини белгилаш;

хўжалик маркази, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратизим тармоқларини келажакда ривожланиши ва ҳудудий жойлашувини аниқлаш;

қ/х маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш бўйича таклифлар тайёрлаш;

ерни ва табиатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирлар ишлаб чиқиш;

тадбирларни амалга ошириш учун зарур капитал маблағлар, моддий ва меҳнат ресурслари миқдорини аниқлаш ва уларнинг иқтисодий самарадорлигини баҳолаш.

Техник иқтисодий асослашлар ва ҳисоблардан ҳам лойиҳа олди ишлари сифатида фойдаланилади.

Ер тузишни лойиҳалашнинг лойиҳа олди асоси сифатида ер ресурсларидан фойдаланиш ва уларни муҳофаза этишнинг минтақавий дастурларидан ҳам фойдаланиш мумкин.

Туман ер тузиш чизмалари вилоят ер тузиш чизмаларига нисбатан каттароқ аниқликда ишланади. Уларда ер тузишнинг асосий масалалари бўйича ечимлар қабул қилинади. Бу ечимлар кейинчалик хўжаликлараро, хўжаликларда ички ер тузиш, мелиорация, аҳоли яшаш жойлари, йўл қурилиши ва бошқа инженерлик лойиҳаларга асос бўлиб хизмат қилади.

Зарур ҳолларда ер тузиш лойиҳасини ишлашдан олдин қидирув ва изла-нишлар ўтказилади. Бу ишларга топография-геодезия, тупроқ, тупроқ эрозияси, тупроқ мелиорацияси, геоботаника, сув хўжалиги, йўллар, аҳоли яшаш тизимини ўрганиш ва ер тузиш билан боғлиқ қидирув ва ўрганиш ишлари киради. Қидирув ва ўрганиш ишлари натижалари ва ер кадастри хужжатлари лойиҳа ишлашда асос бўлиб хизмат қилади. Бу ишлар ҳам ер тузиш хизмати томонидан бажарилади.

Туман ер тузиш чизмалари ва бошқа лойиҳа олди хужжатлари асосида *хўжаликлараро ва хўжаликларда ички ер тузиш лойиҳалари ишланади.*

Хўжаликлараро ер тузиш лойиҳалари янги қишлоқ хўжалик корхонала-ларини ташкил этиш, мавжуд корхоналар ерларидаги камчиликларни тугатиш, ноқишлоқ хўжалик корхоналарига ер ажратиш масалаларини ечади.

ХИЕТ лойиҳалари фақат қишлоқ хўжалик корхоналари учун тузилади. Уларнинг асосий вазифаси ердан фойдаланишни ва ерларни муҳофаза қилишни ҳамда ер билан ажралмас боғланган ишлаб чиқариш воситаларини оқилона ва самарали ташкил этишдан иборат.

Ер тузиш лойиҳаларида кўзда тутилган ер тузиш тадбирларини босқичма-босқич амалга ошириш мақсадида, айрим ҳолларда туман ер тузиш чизмаларида ҳам аниқ ер участкалари бўйича ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза этиш бўйича ишчи лойиҳалари тузилади.

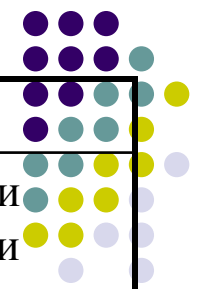
Бу лойиҳалар ердан ва ер билан боғлиқ бошқа ишлаб чиқариш воситаларидан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза қилиш бўйича, амалга оширилиши учун капитал маблағлар талаб этиладиган барча тадбирларга тузилади. Бу тадбирлар жумласига янги ерларни ўзлаштириш, қишлоқ хўжалик ерлари сифатини яхшилаш, ерларни рекультивациялаш, ирригация, мелиорация ва йўл тармоқларини қуриш, боғлар, ихота дарахтлари полосалари ва бошқа дарахтзорларни яратиш, эрозияга қарши гидротехник иншоотларни қуриш ва бошқ. қиради.

Ишчи лойиҳалар молиялашни бошлаш ва белгиланган тадбирларни амалга ошириш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Ер тузиш лойиҳаларини амалга ошириш босқичида лойиҳани ҳаётга тадбиқ этиш жараёни устидан муаллифлик назорати ўрнатилади. Зарур ҳолларда эса муаллифлик назорати ўтказилаётганда лойиҳага тузатишлар киритилиши мумкин. Муаллифлик назорати ер тузиш хизмати томонидан амалга оширилади. У лойиҳа ечимларининг ўз вақтида ва тўғри бажарилишини, белгиланган технологияларга ва ишларнинг смета баҳосига, ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза қилиш бўйича мажбурий талаблар ва меъёрларга тўла риоя қилишни таъминлаш мақсадида ўтказилади.

Муаллифлик назорати натижалари таҳлил этилиб, йўл қўйилган камчиликларни келиб чиқиш сабаблари аниқланади ва уларни тугатиш бўйича тадбирлар ишлаб чиқилади.

РЕЖАЛАШ ВА БАШОРАТЛАШ БОСҚИЧИ

Республика ер-сув ресурсларидан фойдаланишниш ва муҳофаза этиш бош чизмаси		Ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза этиш давлат дастури
Ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза этишни башоратлаш		
Вилоят ер тузиш чизмалари		Ерлардан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза этишнинг вилоят дастури

ЛОЙИҲА ОЛДИ БОСҚИЧИ

Ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза этиш билан боғлиқ чизмалар		Туман ер тузиш чизмаси

ЛОЙИҲАЛАШ БОСҚИЧИ

ХАЕТ лойиҳаси		Хўжаликда ички ер тузиш лойиҳаси

Ердан фойдаланиш ва ерларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ ишчи лойиҳа

ЛОЙИҲАНИ АМАЛГА ОШИРИШ БОСҚИЧИ

Ер тузиш лойиҳаларини ҳаётга тадбиқ этиш устидан муаллифлик назорати ҳужжатлари

Ерни тузиш деганда - ердан ва у билан ажралмас боғлиқ бошқа ишларни чиқариш воситаларидан, ишчи кучларидан белгиланган тартибда фойдаланишни ташкил қилиш тушунилади.

Ер тузишни ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилинганидан бошлаб, лойиҳа тузилиб, амалга оширилгунича бажариладиган ишлар кетма-кет белгили тартибда амалга оширилади. Бу жараён қуйидаги босқичларни ўз ичига олади:

- тайёргарлик ишлари;
- ер тузиш лойиҳасини ишлаш;
- лойиҳа ҳужжатларини кўриб чиқиш ва тасдиқлаш;
- лойиҳани жойларга кўчириш;
- ер тузиш ҳужжатлари ва материалларини расмийлаштириш ва буюртмачига бериш;
- ер эгалари ва ердан фойдаланувчилар томонидан лойиҳанинг бажарилиши устидан муаллифлик назорати.

Адабиётлар

1. Аvezбаев С , Волков С.Н. Ер тузишни лойиҳалаш. - Т.: «Янги аср авлоди», 2004. – 786 б.
2. Avezbaev S., Volkov S.N. Yer tuzishni loyihalash. - Т.: “Faylasuflar milliy jamiyati”, 2007. – 470 b.
3. S.Avezbaev, T.Karabayeva. Yer tuzish. - Т.:TDAU, 2005. – 305 b.
4. Землеустроительное проектирование. Под.ред. проф. С.Н.Волкова. - М.: «Колос», 1997. – 608 б.

Кўшимча

1. Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси ва қишлоқ хўжалигига оид қонун ҳужжатлари. Т.: Адолат, 1999.
2. [www. Ziyo. net](http://www.Ziyo.net)
2. [http:www. guz. Ru](http://www.guz.Ru)

3 илова

